

УДК 330.336

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-08

Луцик Ю. О., кандидат економічних наук, доцент, начальник кафедри економіки та фінансового забезпечення Інституту забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій Національного університету України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-1486-2336

e-mail: Julia.Lutsik@gmail.com

Пархоменко П. П., кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансового забезпечення Інституту забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій Національного університету України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-1026-3723

e-mail: p_parkhomenko@ukr.net

Деменєв О. М., кандидат технічних наук, доцент, старший викладач кафедри економіки та фінансового забезпечення Інституту забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій Національного університету України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-2804-1456

e-mail: demfin22@ukr.net

Кухта Т.В., науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем фінансового забезпечення науково-дослідного відділу Інституту забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій Національного університету України імені Івана Черняхівського, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-6963-3306

e-mail: zzv2014fin@ukr.net

Методика раціонального розподілу фінансового ресурсу для оборонних замовлень та закупівель в умовах обмеженого централізованого фонду

Анотація. У статті розглядається методика раціонального розподілу на умовах кредитування фінансового ресурсу центрального органу управління (Центру) між комерційними об'єктами призначення (контрагентами), яка розроблена на підставі засад теорії активних систем, як фундаментального напрямку дослідження. Суть методики полягає у формуванні цільової функції ефекту для Центру за умови наявності обмеженого обсягу централізованого фінансового ресурсу. Досліджено, що за певних обставин, контрагент використовує наданий фінансовий ресурс при умові встановлення обґрунтованої гнучкої відсоткової ставки за кредит, тим самим відбувається стимулювання отримувачів кредиту до формування об'єктивних запитів на кредити, які відповідають їх реальним потребам і можливостям, щодо повернення кредиту після виконання кінцевої задачі використання ресурсів. Обґрунтовано висновки, що запропонований у методиці підхід до розподілу фінансових ресурсів, може бути поширений та застосований при розподілі інших видів ресурсів.

Ключові слова: активні системи; організаційні системи; функція ефекту; централізований фонд; механізм чесної гри.

Lutsyk Yuliya, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Chief of the Department of Economics and Financial support Institute of the Troops (Forces) Support and Information Technologies of National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine

Parkhomenko Pavlo, Ph.D. in Economics, Associate Professor of the Department of Economics and Financial support Institute of the Troops (Forces) Support and Information Technologies of National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine

Demeniev Oleksandr, Ph.D. in Technical Science, Associate Professor, senior lecturer of the Department of Economics and Financial Support Institute of the Troops (Forces) Support and Information Technologies of National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy, Kyiv, Ukraine

¹Стаття надійшла до редакції: 28.04.2022

Received: 28 April 2022

Kukhta Tetyana, researcher of the Scientific-research laboratory of financial support problems at the Research department Institute of the Troops (Forces) Support and Information Technologies of National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv, Ukraine

Methods of Efficient Allocation of Financial Resources for Defense Orders and Procurement under the Conditions of Limited Centralized Fund

Abstract. Introduction. The article proposes a method of efficient allocation on the terms of financial lending of the central control facility (Center) between commercial facilities (contractors).

It is considered that the tasks of efficient allocation of limited financial resources and other types of resources arise in everyday activities, in the priority tasks of national importance for placing orders for the production and purchase of goods, performance of works and provision of defense services.

Purpose. The aim of the article is research of methodology which is developed on the basis of the principles of the theory of active systems – as fundamental direction of the general classical theory of management.

Results. It is emphasized that the essence of the methodology is to form the target function of the effect for the Center through the use by counterparties of financial resources, provided as a loan.

Proved the functions of the effect as the interpretation of preferential (interest-free) or interest-bearing loans of objects with repayment of the loan after the counterparty has completed the final task. It is noted that in the function of the effect the main flexible parameter of management while the allocation of financial resources is - a flexible interest rate on the loan.

Studied the nature of the dependence of the flexible interest rate on counterparties' requests for loans and it is noted that the establishment of a flexible rate allows to achieve a reasonable balance between the limited amount of centralized financial resources and the set of consumer requests. Proved that a flexible rate disciplines and encourages loan recipients to form objective loan requests that meet their real needs and ability to repay the loan after the counterparties have completed the final task.

Considered the possibility of applying the developed mechanism of allocation of financial resources in case of unequal objects, for example, monopoly objects or some high-priority objects.

Conclusions. Proved the conclusion that the approach to the allocation of financial resources, proposed in the methodology, can be disseminated and applied during the allocation of other types of resources in order to solve priority issues of national importance.

Keywords: active systems; organizational systems; effect function; centralized fund; fair play mechanism.

JEL Classification: C70; D51; D61.

Постановка проблеми. Підтримка в боєздатному стані наявного озброєння, військової техніки (ОВТ) та майна, його модернізація й розробка нового ОВТ з метою забезпечення розв'язання завдань Збройних Сил України (ЗСУ) та інших військових формувань держави є найважливішими напрямками військово-технічної політики України. Механізмом реалізації основних напрямів воєнно-технічної політики є довгострокові документи – Державні програми розвитку ЗСУ та Державні цільові оборонні програми розвитку озброєння та військової техніки ЗСУ. Заходи Державних програм впроваджуються через державні оборонні замовлення та закупівлі, які регламентовані Законом України «Про оборонні закупівлі» [1], відповідними Указами Президента України, Постановами Кабінету Міністрів України та Рішеннями Ради національної безпеки та оборони України [2, 3, 4, 12].

У Законі «Про оборонні закупівлі» [1] визначені правові засади для забезпечення потреб сектору безпеки й оборони держави шляхом здійснення оборонних закупівель із дотриманням заходів запобігання корупції у сфері оборонних закупівель, розвитку добросовісної конкуренції, а також ефективного та прозорого планування, у сфері оборонних закупівель [1].

У Постанові Кабінету Міністрів України щодо питань оборонних закупівель [3] головним органом у сфері планування оборонних закупівель визначено

Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості (Мінстратегпром), головним органом у сфері здійснення оборонних закупівель визначено Міністерство оборони України, а також наведений перелік державних замовників у сфері оборони, одним із яких також є Міністерство оборони України. Усі вказані державні органи управління в рамках своїх повноважень беруть участь у плануванні оборонних потреб, плануванні та розподілі ресурсного забезпечення цих потреб, в першу чергу – фінансового ресурсу, як вихідного та визначального ресурсу, та у контролі й оцінюванні ефективності використання наданих ресурсів контрагентами, як виконавцями замовлень та постачальниками предметів закупівель, а саме – продукції оборонного призначення (ПОП) та подвійного використання.

Особливістю ПОП є її велика науково-технічна та виробничо-технологічна складність, значна трудомісткість у виготовленні та, як наслідок, висока ціна.

Стійкою тенденцією останніх десятиріч у сфері планування оборонних замовлень та закупівель є постійне зростання цін на продукцію оборонного призначення і як внаслідок ускладнення вимог до продукції, в першу чергу – до озброєнь, так і під впливом процедур і умов, в яких ціна формується.

Міністерство оборони України, інші силові структури та військові формування України є основними замовниками ПОП. Номенклатура

продукції, що замовляється на підприємствах національної економіки та імпортується у рамках оборонних замовлень та закупівель містить сотні й тисячі найменувань.

Як відомо, в останні роки значно збільшені бюджетні фінансові ресурси на розвиток і закупівлю сучасної ПОП, яка забезпечує воєнну безпеку держави, а в умовах суттєвого зростання асигнувань на розвиток та закупівлі озброєнь та військового майна, зростає і «ціна» помилок у їх розподілі та застосуванні, посилюються вимоги до обґрунтованого планування та цільового використання бюджетних призначень.

В останні роки відбуваються динамічні зміни у нормативно-правовій сфері з оборонних закупівель [1-6], що наближає Україну до стандартів країн-членів НАТО та ЄС, продовжуються дослідження у науковому та практичному середовищі напрямів раціоналізації розподілу та результативного використання ресурсів на забезпечення сектору безпеки й оборони.

Однак, проблеми обґрунтованого планування, розподілу державних ресурсів на потреби оборони, формування контрагентами – споживачами ресурсів об'єктивних запитів на відповідні ресурси, розумної ціни на ПОП, пошук балансу у мінімізації вартості закупівель для Замовника й максимізації її для Виконавця (Постачальника) для забезпечення його прибутку (рентабельності), продовжують залишатися актуальними. Саме через ціни на продукцію не тільки ув'язуються потреби та ресурси на виконання й фінансування оборонних замовлень та закупівель, але також формується баланс інтересів Замовників і Виконавців.

Крім того, від системи формування і розподілу фінансових та інших видів ресурсів в сфері оборонних замовлень та закупівель напряму залежить і ефективність бюджетних оборонних витрат, яка в сьогоденних умовах дефіциту державного бюджету й

Попри суттєві зміни та осучаснення в останні роки нормативно-правової бази системи ресурсного забезпечення збройних сил та інших складових сектору безпеки й оборони України [1-6], на розуміння на державному рівні й у науково-практичному середовищі проблеми необхідності удосконалення діючої системи ресурсного забезпечення сектору безпеки та оборони держави [7-12], сама проблема продовжує знаходитись не тільки на етапі обговорення у концептуальному форматі, нормативних, наукових і методичних напрацювань, але і на етапі продовження науково-практичних досліджень щодо таких нерозв'язаних напрямів, як організація раціонального (оптимального) розподілу ресурсів, оцінювання результативності використання різних видів ресурсів, в першу чергу – фінансових ресурсів, створення механізмів управління споживачами ресурсів та ряду інших аспектів для підготовки до прийняття майбутніх практичних рішень.

проблемного стану національної економіки набуває для України особливої актуальності. Помилки органів управління при розподілі ресурсів ведуть до їх неефективного витрачання. У першу чергу, це належить до фінансових засобів, як вихідного та визначального виду ресурсів.

Тому проблема удосконалення наявної в Україні системи формування й розподілу фінансових та інших видів ресурсів у сфері оборонних замовлень та закупівель з метою раціонального використання обмежених бюджетних фінансових ресурсів є актуальним науковим та практичним завданням, що має як відомче, так і державне значення.

Потребується методика (спосіб, підхід) до організації раціонального (оптимального) розподілу фінансових та інших видів ресурсів для оборонних замовлень та закупівель в умовах обмеженого централізованого фонду. Така методика, бажано, щоб крім дієвості, мала бути ще й не громіздкою, нескладною та зручною у використанні, доступною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ключові питання чинної в Україні системи оборонних замовлень та закупівель регламентовані у вітчизняних нормативно-правових документах [1-6], а також розглядаються як проблемні у науковому і практичному фаховому середовищі протягом останніх років в роботах вітчизняних вчених, В. М. Бегми, О. О. Свергунова [11], В. П. Горбуліна, Б. О. Демидова, О. П. Коростельова [8], В. В. Зубарева, В. К. Борохвостова [9], І. М. Ткача [10], І. Б. Чепкова, А. І. Шеховцова, В. С. Шевцова [7]. Сучасні погляди на значимість ресурсного забезпечення, проблеми та зміни у підходах до визначення пріоритетів при замовленнях і розподілу ресурсів у світовому виробництві та торгівлі озброєннями системно розглядаються у науково-практичних матеріалах [12].

Формулювання цілей дослідження.

Метою статті є розроблення методики раціонального розподілу фінансового ресурсу, серед контрагентів (Виконавців, Постачальників) при формуванні оборонних замовлень та закупівель за умови обмеженого централізованого фонду.

Основні результати дослідження. На практиці розпорядників коштів вищих рівнів управління виникають завдання, пов'язані з розподілом обмежених централізованих ресурсів, у першу чергу матеріальних (сировина, продукція первинного перероблення, паливо-мастильні матеріали тощо), матеріально-технічних (напівфабрикати, складальні одиниці, комплектуючі, готова продукція) та фінансових між комерційними організаціями (контрагентами) на умовах безвідсоткового або відсоткового кредитування для вирішення пріоритетних завдань державної важливості при оборонних замовленнях та закупівлях. До таких завдань належать: підвищення мобілізаційної готовності підприємств ОПК або підприємств МО;

відновлення, підтримання та нарощування виробничих потужностей мобілізаційного резерву підприємств; збільшення виробництва продукції оборонного призначення за оборонним замовленням і продукції подвійного призначення із готовністю до переходу в мінімальні терміни на випуск мобілізаційних замовлень та інші завдання національної економіки із забезпечення Збройних Сил України (військових формувань).

Розв'язання вказаних завдань пов'язано зі здійсненням широкого кола управлінських рішень, у тому числі – із розподілом обмежених фінансових ресурсів центральних органів між промисловими підприємствами, науковими організаціями та іншими об'єктами комерційної сфери в рамках державного управління пріоритетними завданнями забезпечення національної безпеки.

Одним із підходів до раціонального (оптимального) розподілу обмежених бюджетних фінансових ресурсів серед підприємств і організацій ОПК, госпрозрахункових підприємств Міністерства оборони та інших об'єктів, може бути використання апарату теорії активних систем.

Основне завдання теорії активних систем полягає у розробленні ефективного механізму управління організаційними системами, у тому числі і в економіці, в завданнях, пов'язаних із плануванням у галузях економіки, на підприємствах, забезпеченням ефективної роботи ринкових і централізованих (командних) механізмів управління господарською діяльністю. На цей час, у рамках теорії активних систем розроблено понад 30 ефективних механізмів управління, які отримали назву «механізми розумного управління». Деякі з них можуть бути, на наш погляд, застосовані для соціально-економічних організаційних систем управління, або простіше – в інстанціях державного та військового управління при оборонних замовленнях і закупівлях під час планування розподілу обмежених фінансових ресурсів для комерційних (госпрозрахункових) об'єктів з урахуванням людського фактора, наприклад, недостатня компетентність, заангажованість замовників ресурсу, наявність корупційних міркувань тощо.

У процесі аналізу апарату теорії активних систем, авторами був обраний один із так званих механізмів централізованого управління, який належить до групи «механізмів чесної гри» або «не маніпульованого управління» під час розподілу певних ресурсів (фінансових, матеріальних тощо). Розглянемо на наступному прикладі застосування теоретичних основ «механізму чесної гри».

Припустимо, що деякий центральний орган управління (Центр) має централізований обмежений фонд (ресурс), який він повинен розподілити між контрагентами системи із n об'єднань, підприємств, організацій для виконання завдань модернізації наукової й виробничо-технологічної бази,

забезпечення мобілізаційних заходів або підвищення науково-технічного рівня і якості, пріоритетної для Центру продукції тощо. Кожний контрагент (із системи n об'єктів, $i = 1, 2, \dots, n$) формує свій запит на розмір ресурсу із вказанням очікуваного ефекту від застосування цього ресурсу.

Припустимо, що використання контрагентом засобів ресурсу в розмірі x_i дасть для Центру ефект (господарський, військовий або інший), який можна представити у вигляді певної функції ефекту. З наведених можливих видів функції ефекту для спрощення розрахунків оберемо функцію:

$$\Phi_i = 2\sqrt{x_i r_i} - x_i \quad (1)$$

, де x_i – розмір ресурсу, який запитує контрагент ;

r_i – параметр, що відповідає розміру засобів необхідного ресурсу, при якому ефект буде максимальний. Тобто r_i – це оптимальний для контрагента розмір ресурсу, при якому досягається оптимальний для Центру ефект від використання контрагентом цього ресурсу.

Слід зазначити, що Центру відомий лише розмір ресурсу, який запитує контрагент . У практичній складовій господарської діяльності, запити споживачами ресурсів, як правило, завищуються. Даних про параметр r_i у Центра немає. Параметр r_i можна трактувати як вроджене (оптимальне) значення ресурсу, який реально потрібний контрагенту і який міститься у запиті .

Стосовно фінансового ресурсу, обраний вид функції ефекту можна трактувати як пільгове (безвідсоткове) кредитування з поверненням кредиту після виконання контрагентом кінцевого завдання. Якщо сума запитів не перевищує розмір фонду Φ , то Центр дійсно може задовільняти всі запити на умовах безвідсоткового кредитування.

Однак, для практики розподілу ресурсу, інтерес уявляє ситуація дефіциту фонду Φ , тобто, коли сума

оптимальних для об'єктів розмірів ресурсів (r_i) перевищує централізований фонд і Центру необхідно прийняти рішення: кому і на яких умовах доцільно задовільнити запити. Тобто, постає проблема обмеження кількості отримувачів кредитів та розмірів останніх.

У теоретичних засадах «механізмів чесної гри» під час розподілу фінансових ресурсів показано і доведено, що для запобігання необгрунтованому завищенню запитів споживачів на отримання обмеженого ресурсу від Центру, єдиним доцільним шляхом є введення гнучкої ставки відсотку за кредит. Звичайно, якщо б Центр знав точно залежності r_i , тобто оптимальні розміри ресурсу (x_i) для всіх контрагентів, то він легко визначив би оптимальний розподіл централізованого фонду, розв'язанням наступної задачі математичного програмування:

$$\sum_i (2\sqrt{r_i x_i} - x_i) \rightarrow \max, \quad \sum_i x_i = R, \quad (2)$$

де, R – розмір централізованого фонду.

Розв'язання цієї задачі є
$$x_i^0 = \left(\frac{r_i}{\sum r_i} \right) R.$$

Тобто якщо оптимальні значення r_i ресурсу відомі, то засоби фонду потрібно розподіляти прямо пропорційно цим оптимальним значенням.

Але в тому то і справа, що інформація стосовно оптимальної потреби r_i у Центра відсутня. Центр отримує безпосередньо від контрагентів лише запити на ресурс із центрального фонду.

Позначимо запити на ресурс від контрагентів через S_i . А сукупність запитів від всіх контрагентів
$$S = \sum_i S_i$$

Візьмемо до уваги, якщо Центр для прийняття «оптимального рішення» застосує процедуру розподілу засобів прямопропорційно запитам S_i , то контрагенти почнуть діяти за принципом: «більше просиш – більше отримуєш» і будуть завищувати свої запити. Саме тому, для отримання дійсно вірогідних (реальних) запитів, доцільно залучити «механізм чесної гри» – як один із прийнятих в теорії активного управління способів оптимізації управлінських рішень.

Припустимо, що Центр встановлює гнучку ставку λ відсотку за кредит. З урахуванням відсотків за кредит цільова функція ефекту набуде такого вигляду:
$$2\sqrt{r_i x_i} - (1 + \lambda)x_i \quad (3)$$

де, λ – ставка відсотку за кредит.

Максимум цієї функції досягається у точці , що визначається:

$$v_i = \frac{r_i}{(1 + \lambda)^2}, \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (4)$$

де, v_i – найбільш вигідний розмір необхідного ресурсу.

Якщо Центр застосує для розподілу ресурсів «механізм чесної гри», то він повинен забезпечити кожному контрагенту найвигідніший розмір ресурсів, тобто . Зауважимо, що значенням можна управляти змінюючи ставку відсотку за кредит . Цим можна скористатися, за умови наявності обмеженої кількості централізованих ресурсів.

$$\sum_i v_i = \sum_i \frac{r_i}{(1 + \lambda)^2} = R$$

(5) Таким чином, встановлюючи гнучку ставку λ відсотку за кредит, в результаті отримаємо такий «механізм чесної гри» для розподілу централізованого фонду грошових коштів:

$$x_i = \frac{S_i}{S}, \quad \lambda = \sqrt{\frac{S}{R}} - 1, \quad S = \sum_i S_i$$

(6) Єдиною відмінністю від процедури прямо пропорційного розподілу фінансового ресурсу – є визначення і встановлення гнучкої ставки λ відсотку за кредит, яка залежить від суми запитів на фінансування із централізованого фонду. Підсумовуючи вище викладене, необхідно зазначити, що «механізм чесної гри» в цьому випадку будується шляхом введення гнучких відсоткових ставок за кредит в якості гнучкого параметра управління. Характер залежності λ від суми запитів S може бути проілюстровано на графіку (рис. 1).

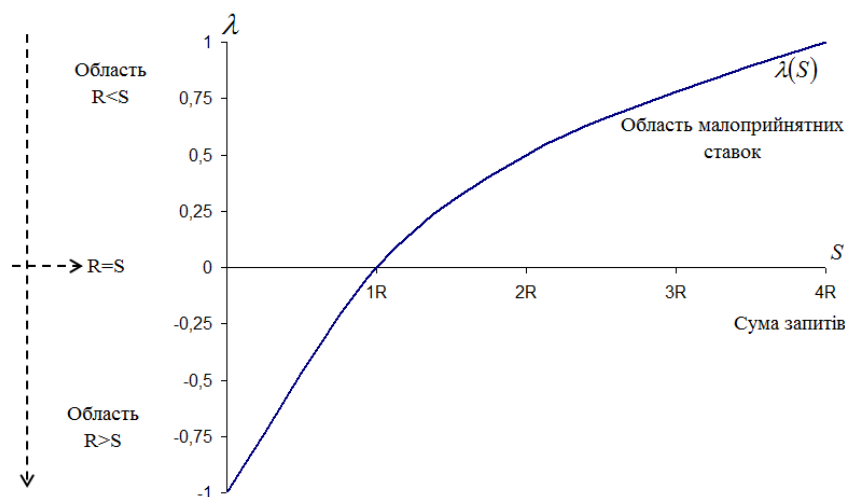

Рисунок 1– Характер залежності відсоткової гнучкої ставки за кредит від суми запитів на отримання кредиту.

Джерело: сформовано авторами

На даному прикладі спостерігаємо три умовних області співвідношень розміру централізованого фонду ресурсу R і суми запитів S від контрагентів на виділення ресурсу: $R > S$ – малоімовірна та безпроблемна ситуація, $R = S$ – можлива ситуація і $R < S$ – найбільш ймовірна у практиці ситуація. При $R \geq S$ виділення кредитів здійснюється «за потребою» навіть без кредитної ставки або під мінімальним її значенням. При $R < S$ процентна ставка плавно зростає. Це, з одного боку, дисциплінує контрагентів, примушує їх формувати свої запити відповідно до реальних потреб, щоб не потрапити у ситуацію неможливості повернення кредиту у майбутньому і перспективи банкрутства, а з іншого – через зростання λ отримувачі кредитів будуть змушені переглядати й уточнювати свої запити. Це призведе до зменшення загальної суми запитів і, відповідно, до зменшення процентної ставки, що сприятиме виділенню кредитів тільки тим контрагентам, які дійсно потребують кредитів, з урахуванням розміру реальних потреб, зменшення ризику щодо їх неповернення за встановленою ставкою.

Таким чином, реалізується «механізм чесної гри» у ході розподілу обмежених фінансових ресурсів. Інакше кажучи, наведений механізм є «механізмом чесної гри» тільки за умови, що запит S_i окремого контрагента «слабо впливає» на ставку λ , внаслідок чого контрагенти під час формування запитів не враховують цього впливу. У теорії активних систем таке припущення має назву «гіпотеза слабого впливу». Така умова виконується, якщо об'єктів достатньо багато і відсутній об'єкт-монополіст зі значенням r_i значно більшим, ніж у інших.

У разі наявності контрагента-монополіста або деяких інших високопріоритетних об'єктів, розподіл ресурсу може бути запланований у два етапи. На першому етапі для об'єктів-монополістів (або – високо пріоритетних об'єктів) може бути застосований механізм прямо пропорційного розподілу згідно із запитами, на другому – залишки ресурсу можуть бути розподілені за «механізмом чесної гри». У якості показників пріоритетності можуть розглядатися, наприклад, показники ефекту від використання ресурсу. Для здійснення розподілу ресурсу серед не рівнозначних контрагентів в теорії активних систем розроблені так звані «пріоритетні механізми чесної гри».

«Механізм чесної гри» можна побудувати без встановлення гнучких ставок відсотків за кредит, на підставі інших гнучких параметрів. Наприклад, можна ввести норматив ефективності використання виділених централізованих засобів і обмежити системою штрафів (премій) у разі відхилення отриманого ефекту від нормативного. Якщо

позначити норматив ефективності через ξ , а коефіцієнт штрафу (премії) – через α , то цільову функцію ефекту об'єкта можна представити у такому вигляді: $2\sqrt{r_i x_i} - x_i - \alpha [\xi x_i - 2\sqrt{r_i x_i}]$ (7) Гнучкими параметрами у такому випадку можуть бути використані як норматив ефективності ξ , так і коефіцієнт штрафу (премії) α .

Для розподілу матеріальних (матеріально-технічних) ресурсів у якості гнучкого параметра управління може обиратися ціна ресурсу.

Слід зазначити, що в теорії активних систем доведений такий фундаментальний результат: якщо Центр бажає мати вірогідну інформацію, він повинен застосовувати тільки «механізм чесної гри». Умова максимізації цільової функції є основною, визначальною властивістю «механізму чесної гри» та має назву умови повного погодження інтересів Центру з інтересами кожного контрагента. У практичній складовій такого процесу, це означає, що для отримання вигідного (у сенсі значення цільової функції $\Phi_i(x_i, r_i)$) рішення, контрагенту краще за все доповісти Центру правдиву інформацію: $S_i = r_i$, оскільки множина $x_i[S(i)]$ не залежить від інформації i -го об'єкта.

Запропонований підхід до управління фінансовими ресурсами може застосовуватися у завданнях, пов'язаних з розподілом обмеженого централізованого фонду грошових ресурсів, на умовах пільгового кредитування для представників державного сектору або кредитування на умовах процентної ставки для контрагентів комерційної сфери, з метою розв'язання пріоритетних завдань державної важливості із забезпечення Збройних Сил України (військових формувань) та інших інституцій сектору національної безпеки і оборони

Висновки і пропозиції: 1. Проблема науково обґрунтованого розподілу обмеженого фінансового ресурсу грошових коштів виникає при розв'язанні широкого кола завдань державної важливості, в першу чергу, при плануванні оборонних замовлень і закупівель.

2. Запропонована методика спрямована на організацію розподілу обмеженого централізованого фонду фінансових ресурсів між контрагентами (комерційними об'єктами) за умови кредитування з урахуванням наявних запитів та спроможностей Центру. При чому, однією із важливих умов кредитування є – отримання максимального для Центру ефекту від наданого ресурсу.

3. Математична сутність методики полягає у формуванні (обранні) цільової функції ефекту від використання ресурсу в умовах відсутності у Центру об'єктивних даних щодо реально потрібних обсягів

ресурсу для кожного контрагенту, крім суб'єктивних, як правило, завищених запитів на ресурс.

4. Ключовим параметром управління у прийнятті рішень щодо розподілу централізованого фінансового ресурсу, на відміну від можливого прямо пропорційного розподілу ресурсу, згідно з запитами, запропонована гнучка ставка відсотку за кредит, яка залежить від суми запитів контрагентів на фінансування із централізованого фонду.

5. Запропонована методика є дієвою, наочною, зручною і доступною для практичного використання. Методика дозволяє поєднати відповідальність органів управління (Замовників) у прийнятті обґрунтованих (ефективних) рішень і зацікавленість об'єктів управління (Виконавців, Постачальників) у виконанні цих рішень (замовлень).

6. Запропонований у методиці механізм розподілу ресурсу не є жорстко регламентованим алгоритмом, а встановлює, в першу чергу, тільки принципи (правила, напрями дій) для осіб, що приймають та виконують управлінські рішення, надає певну свободу дій для ініціативи та відповідальності з урахуванням людського фактора. Тобто, цей механізм сприяє створенню умов такої управлінської діяльності, коли «верхи» (центральні органи управління, Замовники) приймають рішення на підставі достовірної інформації від «низів» (Виконавців, Постачальників), а «низи» не тільки були

б вимушені, але і зацікавлені у наданні об'єктивних даних щодо своїх реальних потреб.

7. Запропоновані у методиці підходи до розподілу фінансових ресурсів можуть бути поширені при застосуванні розподілу й інших видів ресурсів, наприклад, матеріальних.

Викладені результати, висновки та пропозиції лише стисло висвітлюють окремі аспекти таких складних питань як удосконалення формування й розподілу фінансових та інших видів ресурсів у сфері оборонних замовлень та закупівель. Слід зазначити, що розглянуті в статті підходи відповідають проголошеним у Стратегії розвитку ОПК України [2] завданням: раціональний розподіл обмежених фінансових ресурсів. Практичне застосування запропонованих підходів до удосконалення розподілу фінансового ресурсу сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на забезпечення воєнно-економічної безпеки держави.

Матеріали даного дослідження потребують подальшого розвитку, у тому числі при обґрунтуванні підходів до формування більш інформативних функцій ефекту від використання ресурсів у задачах їх розподілу, до формування параметрів управління розподілом ресурсів з урахуванням пріоритетів споживачів ресурсів, пріоритетів самих окремих видів ресурсів та інших аспектів управління ресурсами в завданнях їх планування та закупівель.

Література:

1. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17 липня 2020 р. № 808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text> (дата звернення: 22.04.2022).
2. Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України: затверджено Указом Президента України від 25 березня 2021р. № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 22.04.2022).
3. Питання оборонних закупівель: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021р. № 363. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-oboronnih-zakupivel-363-030321> (дата звернення: 22.04.2022).
4. Порядок формування та коригування очікуваної вартості товарів, робіт і послуг оборонного призначення, закупівля яких здійснюється за неконкурентною процедурою: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2021р. №309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення : 22.04.2022).
5. Порядок організації та здійснення оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та інших складових сил оборони: наказ Міністерства оборони України від 22 грудня 2020р. № 484. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/download/nakaz-minoboroni-ukrajini-vid-22122020-484-pro-2020-88249.html> (дата звернення : 22.04.2022).
6. Інструкція з планування, формування, виконання та коригування оборонних закупівель за закритими закупівлями в Міністерстві оборони України: наказ Міністерства оборони України від 22 грудня 2021р. №393. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/393_nm.pdf (дата звернення : 22.04.2022).
7. Горбулін В. П., Шеховцов В. С., Шевцов А. І. Проблеми державного регулювання цін на продукцію оборонно-промислового комплексу України. Стратегічні пріоритети. 2014. № 2(31).С. 105-111.
8. Гриб Д. А. и др.; под ред Б. А. Демидова и О. П. Коростелева. *Методические основы системных исследований и решения проблем технического оснащения вооруженных сил государства*: монографія. Київ: Стилос, 2016. Кн.1 654 с., Кн.2 639 с.
9. Чепков І. Б., Зубарев В. В., Борохвостов В. К. Теорія озброєння. Науково-технічні проблеми та завдання. ВД Дмитра Буряго. Київ, 2018.
10. Ткач І. М. *Концептуальні засади воєнно-економічної безпеки держави*: монографія. Київ: НУОУ ім. І. Черняхівського, 2018. 312 с.
11. В. М. Бегма, О. О. Свергунов. Концептуальні засади стратегій інвестиційно-інноваційного розвитку оборонно-промислових комплексів держав. Досвід для України: аналіт. доп. Київ : НІСД, 2019. 64 с.
12. Майбутнє безпекове середовище 2030: стратегічне передбачення (попередній опис). Додаток 3. Схвалено на засіданні Міжвідомчої робочої групи з питань проведення оборонного огляду. Протокол від 11 липня 2019 року, № 2/2019.

References:

1. On Defense Procurement (2020): Zakon Ukrainy vid 17 lypnya 2020 r. № 808-IKH. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text> [in Ukrainian].
2. Strategy of development of the defense-industrial complex of Ukraine (2021): zatverdzheno Ukazom Ukrainy vid 25 bereznya 2021 r. № 121/2021. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> [in Ukrainian].
3. Issues of defense procurement: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 bereznya 2021r. № 363. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-oboronnih-zakupivel-363-030321> [in Ukrainian].
4. Procedure for forming and adjusting the expected value of goods, works and services for defense purposes, the procurement of which is carried out under a non-competitive procedure: Postanovka Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 bereznya 2021r. №309. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/309-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. The order of organization and implementation of defense planning in the Ministry of Defense of Ukraine, the Armed Forces of Ukraine and other components of the Defense Forces : nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 22 hrudnya 2020r. № 484. Retrieved from : <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/download/nakaz-minoboroni-ukrajini-vid-22122020-484-pro-2020-88249.html> [in Ukrainian].
6. Instruction on planning, formation, execution and adjustment of defense procurement for closed procurement in the Ministry of Defense of Ukraine: nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 22 hrudnya 2021r. №393. Retrieved from: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2021/393_nm.pdf [in Ukrainian].
7. Horbulin, V. P., Shekhovtsov, V. S., & Shevtsov, A. I. (2014). Problems of state regulation of prices for products of the defense-industrial complex of Ukraine. *Stratehichni perevahy*. № 2(31).S. 105-111 [in Ukrainian].
8. Hryb, D. A. et al .; edited by B. A. Demidov and O. P. Korostelev. (2018). *Methodical bases of system researches and the decision of problems of technical equipment of armed forces of the state*: monohrafiya. Kyiv : Stylos. 1. 654, .2. 639 [in Ukrainian].
9. Chepkov, I. B., Zubaryev, V. V., & Borokhvostov, V. K. (2018). Weapons theory. *Naukovo-tekhichni problemy ta zavdannya*. VD Dmytra Buraho. Kyiv. [in Ukrainian].
10. Tkach, I. M. (2018). *Conceptual principles of military and economic security of the state*: monohrafiya. Kyiv: NUOU im. I. Chernyakhovs'koho. 312 [in Ukrainian].
11. Behma, V. M. & Sverhunov, O. O. (2019). Conceptual bases of strategies of investment and innovative development of defense-industrial complexes of the states. *Dosvid dlya Ukrainy : analit. dop*. Kyiv : NISD. 64 [in Ukrainian].
12. Future security environment 2030: strategic foresight (preliminary description).(2019). Dodatok 3. Skhvaleno na zasidannyakh Mizhvidomchoyi robochoyi hrupy z pytan' provedennya oboronnoho ohlyadu. Protokol vid 11 lypnya 2019 roku, № 2/2019 [in Ukrainian].

